

44. Edirne'de Pomak doğum âdetleri üzerine bir inceleme¹**Meryem PELİN²****APA:** Pelin, M. (2021). Edirne'de Pomak doğum âdetleri üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (24), 755-770. DOI: 10.29000/rumelide.995429.**Öz**

Geçiş dönemi pratikleri kültürün yaşatılmasında ve geleneklerin devamlılığında önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden her toplum bünyesinde inanç sistemleri doğrultusunda birçok pratik barındırmaktadır. İnsan hayatının ilk ve en önemli geçiş dönemi ise doğumdur. Çünkü doğum yeni bir hayatın başlangıcıdır. Doğumla dünyaya gelen her çocuk soyun devamını ve gücünü simgeler. Bu sebeple doğum, toplumlar için büyük önem taşımaktadır. Bebeğin ana rahmine düşmesiyle başlayan bu geçiş dönemi hamilelik, aşerme, cinsiyet tahmini, doğum, göbek kesme, kara iyelerden korunma, bebek yemeği, tuzlama, bebek görme, kırklama, kırk uçurma, ilk diş, ilk adım gibi sayısızca pratiğin uygulandığı bir dönemdir. Pomaklar, adı 19. yüzyıla kadar ayrı bir ırk olarak telaffuz edilmeyen Balkanlarda yaşanan 93 Harbiyle adı öne çıkan ve siyasi çıkarlar için kökeni birçok toplumla bağdaştırılmaya çalışılan bir toplumdur. Balkanlarda yaşanan savaşlar, işgaller, katliam ve zulümler neticesinde hicri 1293 miladi 1876 tarihi itibarıyla aralıklarla Türkiye'nin çeşitli yerlerine göç etmişlerdir. Edirne, Pomakların Türkiye'ye göçlerinde yeni yaşam yerlerinden biridir. Türkiye'de Pomakların kökeni ve kültürü hakkında bir aydınlanma için yapılan çalışmalar oldukça azdır. Bu sebeple Pomakların kökeni ve kültürü üzerine yapılacak ayrıntılı çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın amacı, Edirne'de yaşayan Pomakların doğum pratiklerinin tespiti ve Türk dünyası doğum pratikleriyle karşılaştırılarak benzerlik ve -varsa- farklılıklarının tespitinin yapılmasıdır. Makalede, Edirne Pomaklarının doğumla ilgili inanç ve gelenekleri günümüz ve eski Türk dünyası ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İnceleme yapılırken Edirne'de saha çalışması, kaynak tarama ve karşılaştırmaya dikkat edilmiştir. Yapılan bu incelemeler ve karşılaştırmalar sonucunda Pomak Türklerinin Türk dünyasıyla oldukça fazla benzer özellik taşıdığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Doğum adetleri, Edirne, Pomaklar**A review on Pomak birth customs in Edirne****Abstract**

Transitional practices have an important place in keeping culture alive and in the continuity of traditions. Therefore, it has many practices in line with faith systems within every society. The first and most important transition period of human life is childbirth. Because childbirth is the beginning of a new life. Every child born by birth symbolizes the continuation and strength of the lineage. For this reason, childbirth is of great importance to societies. This transition period, which begins with the conception of the baby, is a period in which countless practices such as pregnancy, craving, gender prediction, birth, belly cutting, protection from blackheads, baby food, salting, seeing a baby,

¹ Bu makale, Dr. Öğr. Üyesi Levent Doğan danışmanlığında hazırlanan "Edirne'de Pomak Halk Kültürü" başlıklı Yüksek Lisans tezinin düzenlenmiş ve genişletilmiş halinden üretilmiştir. Bu tez çalışması Edirne il sınırları içinde 48 Pomak Köyü gezilerek 133 kaynak kişiyle yapılan görüşmelerin sınıflandırılıp düzenlenmesiyle oluşturulmuştur.

² YL., Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balkan Çalışmaları ABD (Edirne, Türkiye), meryemce22_@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9209-1509 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 09.04.2021-kabul tarihi: 20.09.2021; DOI: 10.29000/rumelide.995429]

shearing, forty flying, first tooth, first step are practiced. The Pomaks are a society whose name was not pronounced as a separate race until the 19th century, and whose name came to the fore with the 93 War in the Balkans and tried to be associated with many societies for political interests. The wars in the Balkans, invasions, massacres and atrocities as a result of AH emigrated in 1876 to the 1293 Gregorian date, the intervals various places in Turkey. Edirne is one of the new places of life in the migration of Pomaks to Turkey. Studies for an enlightenment about the origin and culture of Pomaks in Turkey are very few. For this reason, detailed studies on the origin and culture of Pomaks are of great importance. The aim of this study is to determine the birth practices of Pomaks living in Edirne and to compare them with the Turkish world birth practices and to determine the similarities and differences, if any. In the article, the beliefs and traditions of Edirne Pomaks regarding childbirth are examined in comparison with today's and the old Turkish world. During the examination, attention was paid to field work, resource scanning and comparison in Edirne. As a result of these investigations and comparisons, it was determined that Pomak Turks have quite a similar characteristics to the Turkish world.

Keywords: Birth customs, Edirne, Pomaks

1. Giriş

Toplumlarca geçiş dönemleri ve bunlar etrafında gelişen pratikler, inanışlar insanlığın ilk dönemlerinden beri fazlaca önemsenmektedir. Geçiş dönemlerinin ilki olan doğum dünyanın her köşesinde olduğu gibi Pomaklarda da her daim mutlu bir olay olarak kabul edilir. Dünyaya gözünü açan her çocuk sadece anne babayı değil konu komşu ve akrabaları, aynı soydan gelen herkesi sevindirmektedir. Çünkü her doğum soyun devamlılığını ve gücünü göstermektedir. Geçiş dönemlerinin ilki olan doğum etrafında gelişen gelenek ve inanışlar kadını ve etrafını daha hamile kalma isteğinden başlayarak birtakım adetlere uymaya ve yerine getirmeye zorlamıştır. Böylece doğum annenin hamile kalma isteğinden başlayarak yüzlerce inanış ve uygulamanın yönettiği bir hal almıştır.

Pomaklar, adından 19. Yüzyıla kadar ayrı bir olarak bahsedilmeyen bir toplumdur. 93 Harbiyle Balkanlarda yaşanan siyasi kargaşalar neticesinde ayrı bir toplum olarak anılmaya başlanmıştır. Siyasi boşluklar ve çıkarlar doğrultusunda Pomakların kökeni birden fazla toplumla ilişkili gösterilmeye çalışılmıştır. Birçok toplumla ilişki kurulmaya çalışılırken genel olarak Kuman- Kıpçakların torunu oldukları kabul görmüştür. Balkanlarda yaşanan işgaller, katliamlar ve zulümler sebebiyle Pomaklar da hicri 1293'ten itibaren Türkiye topraklarına göç etmeye başlamıştır. Zaman zaman yapılan göçlerle Türkiye'nin çeşitli yerlerine göç etmişlerdir. Türkiye'de Pomaklar; yoğunluklu olarak Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Çanakkale, Balıkesir, Bursa, İzmir, Manisa ve Eskişehir'de, daha az nüfuslu olarak da Kütahya, Samsun, Afyon, Niğde ve Konya'da yaşamaktadırlar.

Bu çalışmada, Edirne'de yaşamını sürdüren Pomaklar arasında doğum inanış ve pratikleri verilirken günümüz ve eski Türk inanışlarıyla benzerliklerine de dikkat çekilmiştir. Tüm inanışlarda olduğu gibi Edirne'de yaşayan Pomaklarda da doğum inanış ve pratikleri 3 ana başlıkta incelenmektedir:

1)Doğum öncesi

2)Doğum anı

3)Doğum sonrası

1.1. Doğum öncesi

Pomaklarda doğum öncesi gelenek görenek ve inanışlar; kısırlığı giderme, hamile kalma, aşerme, çocuğun cinsiyetini tahmin etme, hamilelik sırasında kadının kaçındığı davranışlar etrafında şekillenmektedir. Tespitimize göre Pomaklarda hamile kadın “teşka” olarak adlandırılmaktadır. Hamile kalamama ya da kısırlık yani çocuk sahibi olamama durumu geçmişte toplumumuzda kadının kusuru sayılmakta ve kimi uygulamalarla bu kusurun giderilmesine çalışılmaktaydı. Bu konuda yapılan uygulamalar genellikle dinsel uygulamalar, halk hekimliği ve tıbbi sağaltma yöntemleridir.

Hamileliğin planlandığı veya planlanmadığı bir şekilde oluşmasından kısa bir süre sonra anne adayının halk arasında “aşerme” denilen kimi yiyecek veya yenmesi uygun olmayan kömür, toprak gibi maddelere duyduğu aşırı istek ortaya çıkabilir. Gördüğü, kokusunu aldığı veya adını duyduğu yiyeceği canının çekmesi durumunda hamileye bu yiyeceğin mutlaka yedirilmesi düşüncesi hâkimdir. Hamilenin bu yiyeceği yememesi durumunda bebeğe ya da hamileye zarar geleceği veyahut bebekte bu yiyeceğin leke olarak çıkacağı düşünülür. Aşerme bu yüzden diğer Türk inanışlarında olduğu gibi Pomaklarda da çok önemlidir. Edirne’de yaşayan Pomaklarda anne adayının aşerdiği yiyeceğe ulaşma imkânı yoksa 3 kere besmele çektilirerek avucu yalattır.³ Altay Türk kültüründe aşerme “yerikleme, cerik veya cerikleme” adıyla bilinir.⁴ Azerbaycan, Kazakistan, Özbekistan Türklerinde aşerme önemli bir yere sahiptir ve annenin canının çektiği yiyecek mutlaka konu komşudan temin edilir. Eğer edilmezse çocuğun zarar göreceğine inanılır.⁵ Bu dönemlerde anne adayının isteklerinin karşılanması ile çok sevap kazanılacağı aksi takdirde ise günah işlenmiş olacağı inancı hâkimdir.⁶

Hamileliğin ilerleyen aylarında en önemli gündem bebeğin cinsiyetini tahmin etme olarak görülür. Cinsiyet tahmini, yapılan birtakım uygulamalar ve bunlara yönelik yorumlardan ibarettir. Edirne’de yaşayan Pomaklarda cinsiyet tahmini genellikle kadının fiziksel durumuna bakılarak, canının istediği yiyeceklere bakılarak ve kadının davranışlarına bakılarak yapılmaktadır. Hamilelikte kız çocuğunun annenin güzelliğini alıp çirkinleştirdiği ve erkek çocuğunun anneyi güzelleştirdiği söylenir. Hamile kadının göbeği öne doğru sivri ise bebeğin erkek; göbeği yayvan ve poposu genişlemişse bebeğin kız olacağına inanılır. Hamilenin canı tatlı yemek isterse bebeğin erkek; ekşi yemek isterse bebeğin kız olacağı düşüncesi hâkimdir. Hatta bunun sözü de şöyledir: “ye tathıyı doğur Hakkı’yı, ye ekşiyi doğur Ayşe’yi”. Yine Pomaklarda hamileliğin ilk dönemlerinde bir ziyaret veya misafirlige gidilince hamile kadına oturması için iki yer gösterilir. Hamileye haber verilmeden gösterilen minderin birinin altına makas diğerinin altına ise bıçak koyulur. Kadın makasın bulunduğu minderin üzerine oturursa bebeğin kız olacağı, bıçağın bulunduğu minderin üzerine oturursa bebeğin erkek olacağı şeklinde yorumlanır. Pomaklarda yine gebenin haberi olmadan başına birkaç tuz tanesi serpilir ve beklenir. Gebe eliyle ilk önce ağzına dokunursa kız, burnuna dokunursa erkek olacağına inanılır.⁷ Tuzla yapılan bu uygulama Anadolu’da da yaygındır.⁸ Pomaklarda olan tatlı yahut ekşi istemeyle cinsiyet tahmini inanışı Azerbaycan ve Kazakistan Türklerinde de vardır. Kazakistan Türklerinde aşeren kadına “jerik” denir ve tatlı isterse erkek, ekşi yemek isterse kız bebek olacağına inanılır.⁹ Hamilenin başına tuz serperek bebeğin cinsiyeti hakkında yorum yapma, kız bebeğin anneyi çirkinleştirip erkek bebeğin

³ Meryem Pelin, *Edirne’de Pomak Halk Kültürü*, Paradigma Yayınları, Edirne, 2020, s.38.

⁴ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu’ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.37.

⁵ Orhan Çeltikçi, *Türk Dünyası Kültüründe Doğum Üzerine Ortak Uygulamalar*, Journal of Azerbaijani Studies, s.514.

⁶ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2015, s.55.

⁷ Pelin, a.g.e. s. 38.

⁸ Mehmet Aça, *Türk Halk Geleneğindeki Doğum Sonrası Uygulamalara Bir Örnek: Tuzlama*, Milli Folklor Dergisi, Yıl: 13, S.52, s.94

⁹ Orhan Çeltikçi, a.g.m., s.514.

güzelleştirdiğine dair inanış, gebenin karnı sivri olduğu takdirde erkek, yassı olduğu takdirde kız olacağını varsayımı Pomaklarda olduğu şekliyle Trakya Bölgesi, Gagavuz ve Bulgaristan Türklerinde de aynı şekilde tespit edilmiştir.¹⁰ Buna benzer şekilde Altay Türklerinde de annenin belinin sivri olması erkek, yuvarlak olması kız bebek olacağı şeklinde yorumlanır.¹¹ Nahcivan'da bebeğin cinsiyetini tahmin etmek için niyet edilir ve hamile kadın ilk önce sağ ayağını atarak hareket ederse bebeğin erkek, sol ayağını atarak hareket ederse bebeğin kız olacağına inanılır.¹² Nahcivan'da yapılan bir diğer pratik ise inek kellesiyle alakalıdır. Niyetlenerek pişirilen inek kellesinin çene kemiği ayrıldığında saçaklı ise kız bebek, değilse erkek bebek olacağı şeklinde yorumlanır. İnek kellesinden hareketle yapılan bu pratik Erzurum'da koyun kellesinden yapılır.¹³ Dunganlarda hamile kadın rüyasında yılan görürse erkek bebek, çiçek görürse kız bebek doğuracağı inancı vardır.¹⁴ Türkmenistan Türklerinde ise bebeğin anne karnındaki hareketlerine göre cinsiyet tahminin yapılır. Eğer bebek karnın sağ tarafında kıpırdıyorsa bebek erkek, sol tarafında kıpırdıyorsa bebek kız olacak diye tahmin edilir.¹⁵ Aynı inanış Edirne'deki Pomaklarda da yaygındır.

Pomaklar arasında doğacak bebeğin kime benzeyeceği konusu da doğumdan önce merak uyandıran konulardan birisidir. Pomaklarda hamile kadını kim korkutursa ona benzeyeceği ya da ruhsal veya fiziksel olarak neyi, kimi küçümserse ona benzeyeceği düşünülmektedir. Bu yüzden tüylü hayvanlardan uzak durması, iyi ve güzel şeylere bakması ve yemesi istenir. Kazakistan'da da buna benzer şekilde bebek anne karnında ilk kıpırdandığında hamile kadın ilk kimi görürse ona benzeyeceği inancı hâkimdir.¹⁶

Edirne'de yaşayan Pomaklarda hamile kadın doğum yapıncaya kadar saçlarını kestirmez. Saçlarını kestirdiği takdirde çocuğun ömrünün kısalaacağına inanılır. Aynı gelenek Azerbaycan'da ve Özbek Türklerinde de yaşatılmaktadır.¹⁷

Edirne'de yaşayan Pomaklar arasında hamile kadın cenazeye gitmesi uygun görülmez ve giderse de sağ işaret parmağına "kırmızı" olmak şartıyla ip ya da kurdele bağlamalıdır. Buradaki amaç bebeğe ve anneye ölüm bulaşması ve annenin yüzünün renginin solmasından korunmaktır. Özbeklerde de hamile kadın kötü gözlerden korunmak için cenaze ve düğünlere gitmez. Hamile kadın dikiş işlerini yapmaz, takı takmaz ve kimseyle dalaşmaz. Rusya sınırları içinde yaşayan Tuva Türklerinde de hamile kadın cenazelerden uzak tutulur.¹⁸

Ayrıca Pomaklarda hamilenin midesi çok bulanıyorsa bunu ilaçlamak için yani bulantıları geçirmek için bulaşık suyunun aktığı yere kâğıtlı cam şeker konur, sonra bu alınıp durulur. Bu şeker habersizce hamile kadına yedirilir.¹⁹

1.2. Doğum Anı

Tez çalışmamızda da belirtildiği üzere Pomaklarda doğumlar geçmişte köylerde ebelik yapan kadınların veya aile büyüğü kadınların yardımıyla genellikle evde yapılmaktaydı. Pomaklarda doğum esnasında

¹⁰ Levent Doğan, *Trakya Bölgesi ile Bulgaristan ve Gagavuz Türklerinde Doğumla İlgili İnanışlar*, Türk Kültürü Dergisi, (Ocak-Şubat 2004) sayı: 489-490, s.466.

¹¹ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.37.

¹² Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.73.

¹³ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.84- 85.

¹⁴ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Ankara, 2012, s.135

¹⁵ Orhan Çeltikçi, *Türk Dünyası Kültüründe Doğum Üzerine Ortak Uygulamalar*, Journal of Azerbaijani Studies, s.519

¹⁶ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.514.

¹⁷ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.515.

¹⁸ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.518

¹⁹ Pelin, *a.g.e.*, s.38.

yapılan uygulamaların çoğunluğu doğumun kolay olmasına yönelik uygulamalardır. En çok bilinen örneği kolay doğum yapmış bir kadının doğum yapan kadının sırtını elle 3 kere sıvazlamasıdır. Pomaklarda olduğu gibi bu uygulamaya Anadolu'da da rastlanır ve sırtını sıvazlayan kişi "benim elim değil Fadime anamızın elidir" der.²⁰ Pomaklarda doğum sırasında terin saçla silinmesiyle yüzdeki hamilelik lekelerinin geçeceğine ve doğum anında edilen duaların, isteklerin kabul olacağına inanılır.²¹ Anadolu'da annenin sancılarının en sık olduğu yani doğum sırasında yapacağı duaların kabul göreceği inancı vardır. Bu sırada çekilen azap anne adayını arındırarak günahlarının kefareti sayılır.²² Batı Türklüğünde doğum yapmakta olan kadını al karısı türünden kara iyelerden korumak için eşinin önünde erkek at kişnetilir.²³ Azerbaycan ve Doğu Anadolu'nun bazı kesimlerinde doğum yapmakta olan eşini Al Karısından korumak için erkek eşikte ateş yakar, silah atar, erkek at kişnetir ya da akarsuyu hançerler.²⁴ Özbeklerde doğum anında kadının başucuna un, ekmek, tuz koyulur ve doğum yapan kadına üzerlik koklatılır.²⁵

1.3. Doğum sonrası

Pomaklarda doğum gerçekleştikten sonra bebeğin göbek bağı kesilerek bebek yıkanır ve ebesi tarafından bezlerden yapılmış olan kundağa sarılır. Daha sonra anne ve bebeğin korunması ve bakımına dair uygulamalar gerçekleşir.²⁶

1.3.1. Göbek bağı ve ad koyma

Pomaklarda bebek doğduktan sonra kesilen göbek bağı annenin bir kısım saçıyla ya da ipele bağlanır. Bebek kundaklandıktan sonra ocaktan alınan kara is bebeğin alınına sürülerek nazar ve kötülüklerden korunması amaçlanır.²⁷ Yakut/Sahalarda, Batı Türklüğünde, Azerbaycan, Anadolu, Suriye ve Irak Türklerinde de Pomaklarda uygulanan külden veya kömürden yapılan ben pratiği yenedünyaya gelene ve yeni gelene aynı amaçla aynı şekilde sürdürülmektedir.²⁸

Pomaklarda kesilen göbek bağı küçük bir bez ya da gazete parçasına sarılarak kurutulur. Göbek bağı kurduğunda ise bu bağı gömüleceği yerle bebeğin gelecekteki mesleği arasında bir ilişki kurulur.²⁹ Örneğin okul bahçesine gömülürse öğretmen, cami bahçesine gömülürse imam ya da hafız olur gibi düşünceler vardır.³⁰ Anadolu'da da bu inanç aynı şekilde yaşatılmaktadır.³¹ Ardahan Avşarlarında da göbek bağı aynı niyetlerle yeri seçilerek toprağa gömülür.³² Altay Türklerinde düşen göbek bağı kulca adı verilen küçük bir torbaya konularak bebeğin beşiğine asılır ve bir yanına mavi diğer yanına da beyaz renkli bezler asılır.³³ Kamızmda bebeğin göbek bağı kurutularak bundan özel muska yapılır.³⁴ Kazak Türklerinde göbek bağı yine gelecekle ilişkisi kurularak atın yelesine bağlanır. Buradaki düşünce erkek

²⁰ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.198.

²¹ Pelin, *a.g.e.*, s.39.

²² Yaşar Kalafat, Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri, Ankara, 2010, s.242,

Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.55.

²³ Yaşar Kalafat, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1-* Ankara, 2013, s.125.

²⁴ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.174.

²⁵ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.518

²⁶ Pelin, *a.g.e.*, s.39.

²⁷ Pelin, *a.g.e.*, s.39.

²⁸ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.9.

²⁹ Pelin, *a.g.e.*, s.39.

³⁰ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnanmaları*, Berikan Yayınları, Ankara, 2011, s.27

Yaşar Kalafat, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1-* Ankara, 2013, s.53

Doğan, *a.g.m.*, s. 466

³¹ Yaşar Kalafat, *Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2010, s. 258-270.

³² Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnanmaları*, Berikan Yayınları, Ankara, 2011, S.27

³³ İbrahim Dilek, *a.g.m.*, s.53.

³⁴ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.51.

bebekse at gibi cesur ve atak olması, kız bebekse kısrak gibi uysal ve sakin olmasıdır.³⁵ Kırgızlarda bebeğin göbeği ayakkabının yanına koyularak kesilir. Bu pratikle ayakkabının ömrü gibi bebeğin ömrünün uzun olması dileği vardır.³⁶ Tuvalarda bebeğin göbeği düştükten sonra beşik ardıçla tütsülenir. Ardından göbek parçası 3 köşeli, saçaklı ve nakışlı bir bez parçasına sarılarak bebeğin beşiğine asılır. Her göbek bağı iyi muhafaza edilmelidir, eğer edilmezse göbek bağı gibi “kut”unun da yiteceğine inanılır. Bu kesenin yanına birde kutsal olduğuna inanılan ayı tırnağı da asılır.³⁷

Edirne’de yaşayan Pomaklar arasında bebeğin alınının güzel ve düzgün olması için bezle hatta nazar olmaması düşünülerek mavi bir tülbentle bağlanır. Bebeğin ilk kundak bezi büyüyünce ayakları dolanmaması ve bir an önce yürümesi düşüncesiyle şalvardan kesilen bezden yapılmaz.³⁸

Pomaklarda bebek üç günlükken imam veya ağzı dualı bir aile büyüğü gelerek bebeğin kulağına ezanını okuyarak adını koyar.³⁹ Ad seçimi aile büyüğünün isteğine göre iyi anlam taşınması, veli veya peygamber isimleri, doğduğu yer, zamanla alakalı olabilir. Ayrıca çok çocuklu Pomak aile Dursun, Yeter, yaşaması istenen çocuk için Yaşa, Yaşar, Yaşasın, sürekli kızı olan oğlan isteyen aile Döndü, Döne ve bunun gibi iyelere ve varlığına inanılan güçlere istekleri doğrultusunda isimler de koyarlar. Altay Türklerinde bebek doğduktan sonra eve kim gelirse bebeğe adını o kişi koyar ve anne baba da bu kişiye hediye verir. Bebeğe herhangi bir hastalığa yakalanmaması için iyi anlamı olan ve yine Pomaklarda olduğu gibi aynı isteklerle isimler seçilir. Ayrıca bebeğe ismini yaşlılar da verebilir.⁴⁰ Özbeklerde de bebeğe verilecek isim ilerde karakterinin oluşmasında çok önemli bir yere sahiptir.⁴¹ Tuva Türklerinde ad verme uygulaması çocuk için yapılan “urug doyu”nda Pomaklar ve Tüm Türklerde olduğu gibi aynı düşüncelerle isim seçilerek verilir.⁴² Nogay Türklerinde ad koyma geleneği “balağa at atama toyu”yla yapılır.⁴³

1.3.2. Korunma

Doğan bebeğin kırk günlük olunca dünyaya alışmak, hayata tutunmakla ilgili ilk tehlikeli süreci tamamlaması nedeniyle basit bir kutlama yapılması âdeti bütün Türler arasında yaygın bir

³⁵ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.515.

³⁶ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.516

³⁷ Ferah Türker- Vildan Koçoğlu Gündoğdu, “Tuva Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüelleri: Doğum, Düğün, Ölüm”, *Türkbilgi*, 2016/32, s.141-154.

³⁸ Pelin, *a.g.e.*, s.39.

³⁹ Pelin, *a.g.e.*, s.39.

Bebeğin kulağına ezan okunarak ad koyulması: “Türkler’in İslâmiyet’i kabulünden önce, animist inançta olmalarının ve tabiatla bazı varlıklara tapınmalarının etkisi ile başlangıçtaki Türk isimleri yırtıcı hayvan, kuş ve dış tesirlere dayanıklı maddelerden seçilmiş, çocuklara Bozkurt, Arslan, Şahin, Doğan, Timur (Demir), Kaya ve Gökhan gibi adlar verilmiştir. Bu adlar çocukluk ve gençlik dönemlerinde olmak üzere iki safhada verilirdi. Doğumun hemen ardından çocuğa ad verilmez, bir yaşına girdikten sonra, Türk âdetlerine göre büyük bir şölen (toy) yapılır ve bu şölene katılanların en yaşlısı tarafından ad konurdu. Gençlik çağında alınan adlar, gösterilen bir kahramanlıktan sonra, hazırlanan bir toy merasiminde ve ileri gelen şahsiyetler tarafından verilirdi. Bu durum *Dede Korkut Kitabı*’nda, “Bir oğlan baş kesme kan dökme ad komazlardı” diye anlatılmıştır (I, 118, 120). Yine burada belirtildiğine göre Bayındır Han’ın oğlu Boğaç, adını bir boğa öldürdükten sonra almıştır (I, 83)

İslâmî eserlerde çocuğa ad koymanın zamanı üzerinde durulmuş ve bazı rivayetlerde doğumunun üçüncü, bazılarında ise yedinci günü ad koymak için en uygun zaman olarak gösterilmiştir.

Hz. Peygamber’in bazı isimleri umulan iyiliklere işaret sayması sebebiyle olmalıdır ki Türk toplumunda çocuğu yaşamayan bazı aileler son doğan çocuklarına Yaşar, Dursun, çok çocuğu olanlar sonuncusuna Yeter, Songül, yalnız kız çocuklarına sahip olanlar da Döndü, Döne gibi adlar koyarak tefe’ül etmişler ve bu mânaların çocuklarında gerçekleşmesini arzulamışlardır. Bunda herhangi bir mahzur görülmemiştir.

Çocuğa ad koyarken, Peygamber’den rivayet edildiğine göre, sağ kulağına ezan, sol kulağına kâmet okunur. Böylece çocuğun kulağına ilk defa İslâm’ın şîârı olan kelime-i tevhid ile birlikte kendi adı söylenmiş olur.” *TDV İslâm Ansiklopedisi*, “Ad Koyma”, *İstanbul*, 1988, c. 1 s.332-333

⁴⁰ Dilek, *a.g.m.*, s.53.

⁴¹ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.518

⁴² Ferah Türker- Vildan Koçoğlu Gündoğdu, *a.g.m.*, s.141-154.

⁴³ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, *Anadolu’da ve Kuzey Kafkasya’da Yaşayan Nogay Türklerinde Doğum Sonrası İnanışlar*, *Gazi Türkiyat Dergisi*, Güz/2011, S.9, s.87-100.

uygulamadır.⁴⁴ Pomaklarda bilinen adı “Al lohusa” olduğu gibi Türk dünyasında “Al lohusalar”, kırklı kadın ve çocuklara musallat olan “Şeşe” adlı kara iye olarak bilinir.⁴⁵ Doğu Anadolu, Van ve Ağrı’da da Şeşe inancı vardır ve bu isimle yaşatılmaktadır. Türk dünyasında “Albastı, Alkarısı, Albıs, Almış” olarak isimlendirilirken Doğu Anadolu’da “Kara kura” olarak isimlendirilir. Lenkeran Türk bölgesinde ise yarasa, Şeşe kuşu olarak bilinir ve ondan sakınılır.⁴⁶ Al karısı, Al ruhu inancı bütün Türklerde yaygındır. Yakut Türkleri kara iyeleri “Abaası” olarak adlandırırken Ahlat’ta “Deniz karısı, Şubat Karısı” olarak da adlandırılır. Kazan’da yapılan tespit ise “Al kızı”dır. Kuzey Altaylarda Tuva bölgesinde is “Karahol” olarak da bilinir.⁴⁷ Nogay Türklerinde ise “Albastı” olarak bilinir ve lohusa kesinlikle yalnız bırakılmaz.⁴⁸ Bundan korunmak için birtakım uygulamalar yapılır.⁴⁹

Pomaklarda lohusa anne kırklı dönemde başına kırmızı kurdele veya tülbent takarak Al lohusalardan korunmaya çalışır.⁵⁰ Doğu Anadolu’nun bazı kesimlerinde kırmızı rengin gücü, üstünlüğü ve güveni simgelediği bilinir. Iğdır yöresinde lohusa anne Fatma Ana’nın adını zikrederse ona Al karısının musallat olamayacağına inanılır.⁵¹ Nahcivan’da al/kırmızı rengin nazarı kestiği inancı yaygındır.⁵² Dunganlarda da al rengin koruyuculuğuna inanılarak lohusa anne ve bebeğinin bulunduğu odanın kapısına al bez bağlanır. Böylece al rengin hem koruyuculuğu hem de duyurucu olma özelliği görülür.⁵³

Edirne’de Pomak Türkleri arasında lohusa anne tuvalet ve banyodaki kötülüklerden korunma amacıyla gündüz dahi buralara yalnız giremez, yanında mutlaka bir kişi olmalıdır.⁵⁴ Bunlar kırklı günlerde al lohusalardan korunmak maksatlı uygulanan pratiklerden birkaçıdır.

Türk dünyasında var olan kırklama, kırk uçurma, kırk gün lohusalık, kırklar, kırkı çıkma, kırkı okutma gibi adlandırma ve uygulamaların aynısı Edirne’de yaşayan Pomaklar arasında da birebir yaşatılmaktadır. Anne doğumdan sonra 40 gün lohusa sayılır.⁵⁵ Ayrıca bilinir ki 40 gün lohusa annenin mezarı açık durur. Bu zaman zarfında her türlü kötülükten, kara iyelerden korunması amacıyla yapılan birçok uygulama vardır:

Kitabımızda da belirttiğimiz üzere Pomaklarda kötü iyelerden korunma için “demirin” ayrı bir yeri vardır.⁵⁶ Bebeğin korunması amacıyla yanına süpürge-demir-ekmek parçası, buğday-tuz, süpürge-enser(çivi), süpürge-Kur’an-demir, süpürge-maşa, süpürge-demir-sarımsak, süpürge-orak-Kur’an şeklinde malzemeler konur. Mesela süpürge-çivi kırmızı ipe bağlanarak da bebeğin yanına koyulabilir. Bebeğin yanında mutlaka demirli bir nesne olması (maşa, demir, halka çivi gibi) gereklidir ve bunlar kırkı çıkana kadar yanında durmalıdır.⁵⁷ Pomaklarda lohusa kadının akşamları dışarı çıkması onun için kötülük getireceği şeklinde yorumlanır. Eğer çıkmak zorunda kalır ise de beline demirden olmak şartıyla bir halka ya da eline bir maşa alarak yani korunarak çıkması istenir.⁵⁸ Ahlat’ta lohusanın korunması da yastığının altına makas, bıçak koyularak duvara silah asılarak yapılır ve bu korunmaya çalışılan kötü iye

44 Yaşar Kalafat, “Türk Halk İnançları İtibariyle Doğu Anadolu ve Orta Toroslarda ‘Kırk Motifi’”, III. Alanya Tarih ve Kültür Semineri 12-13 Kasım 1993

45 Yaşar Kalafat, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1*- Ankara, 2013, s.87.

46 Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu’ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.189-190.

47 Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.175.

48 Dilek Ergöneç Akbaba, Hasan Benli, a.g.m., S.9, s.87-100.

49 Sebahattin Buluç, “Şamanizm”, *Türk Amacı*, İstanbul, 1942, s.1-8.

50 Pelin, a.g.e., s. 41.

51 Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.74. ,s.202.

52 Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.74.

53 Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu’ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.106

54 Pelin, a.g.e., s. 41.

55 Pelin, a.g.e., s. 39.

56 Pelin, a.g.e., s. 40.

57 Pelin, a.g.e., s. 40.

58 Pelin, a.g.e., s. 40.

Adres

RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi

Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8

Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714

e-posta: editor@rumelide.com

tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address

RumeliDE Journal of Language and Literature Studies

Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8

Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714

e-mail: editor@rumelide.com,

phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Şubat Karısı olarak adlandırılır.⁵⁹ Aynı şekilde kötü iyelerden korunmaya Gagavuz Türklerinde de rastlanır. Buna Rusali adı verilir. ⁶⁰ Al karısı diye bilinen kara iyeden anne ve bebeğini korumak için yavrusu olan bir at onların başucunda bekletilir.⁶¹ Yakut/Saha Türklerinde ise bebeğin kötü ruhlardan korunması için yatağının yanına farklı olarak ayı pençesi konur. Küçük çocukları Şeşe ve karabasandan korumak için Sibiryaya ve Altay kültür coğrafyasında çocuğun giysilerine ayı turnağı dikme inancı vardır.⁶² Altay Türklerinde ise bebek beşiğe konduktan sonra beşiğe kızıl bez bağlanarak yanına ok, yay, kamçı, çubuk vb. bırakılır.⁶³ Dunganlarda anne ve yavrusunu kara iyelerden korumak için yatağının altına ayna koyulur.⁶⁴ Lenkeran Türk kültür bölgesinde yeni doğan bebeği Şeşe'den korumak amacıyla bebeğin beşiğinin üzerine balık toru getirilir.⁶⁵ Bebek dünyaya geldiğinde onu kötü gözde, cin ve şeytandan korumak için yastığının altına konulan nesnelere arasında tuz, çörek/ekmek de vardır.⁶⁶ Tuva Türklerinde yeni doğan bebeği kötülüklerden korumak için evin girişine kayın ağacı dalı asılır. Böylece hem burada bir bebek olduğu duyurulur hem de kayın ağacının kutsiyetine dayanılarak onun olduğu yere kötülük girmeyeceğine inanılır.⁶⁷ Anadolu'da ve Kuzey Kafkasya'da yaşayan Nogay Türklerinde kötülüklerden korunması düşüncesiyle bebeğin başucuna makas, tarak, bıçak vb. koyulur. Ayrıca nazardan, kem gözlerden korumak için iğde çekirdeği ortasından delinir ve yanına da mavi boncuk eklenerek iğneyle çocuğun omzuna takılır.⁶⁸

Edirne'de yaşayan Pomaklarda diğer önemli korunma ögesi ise "ateş"tir. Ateşin kötülükleri temizleme ve aydınlık verme özelliğine inanılarak dışarıdan gelen kişi akşam olduktan sonra bebeğin yanına giderken önce ateşin önüne giderek orada arınır, sonra bebeğin yanına gider. Pomak lohusa anne 40 gün banyoya her gireceği vakit ilk olarak kapı eşiğine bir küreğe koyulan ateş veya korun üstünden atlatılır. Ateşin lohusa kadını banyo yaparken Al lohusaların almasından koruduğuna inanılır.⁶⁹

Pomaklarda korunma için bebeklerin "kırklarının karışmaması"na da dikkat edilir. Eğer dikkat edilmezse ve kırklar karışırsa bebeklerden birinin hastalanacağına veya öleceğine inanılır. Pomaklarda iki lohusa kadın karşılaştığında bebeğini önce yukarı kaldıranın bebeğinin daha yüksek olacağına ve hastalanmayacağına inanılır. Kırk karışması halinde Pomaklarda yapılan uygulamalardan biri; sütlerinin kesilmemesi için karşılaşma durumunda birbirlerinin göğsünden 3 kere su dökerek süt içer gibi yapılmasıdır. Yine Pomaklarda bir diğer uygulama ise kırkların karışmaması amacıyla birbirlerinden bir demir nesne (iğne, çengelli iğne, kaşık) değişilmesi ve kırkları çıkınca kendi demirini geri almaktır. Böylelikle gelebilecek kötülüklerden korunmuş olunur.⁷⁰ Göge kaldırma uygulaması Anadolu'da da kırk baskını ya da kırk basması olarak bilinir ve yapılır.⁷¹ Kırk karışmamasına Doğu ve

⁵⁹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.175.

⁶⁰ Doğan, *a.g.m.*, s.468.

⁶¹ Yaşar Kalafat, *Dedem Korkut Aşağı Eller: Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları*, Berikan Yayınları, Ankara, 2008, s.158

⁶² Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.9., s.189.

⁶³ Dilek, *a.g.m.*, s.52.

⁶⁴ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.132.

⁶⁵ Türkan Qedirzade, "Nahçıvan- Anadolu Halk İnançlarında Doğum", *Yol Bilim Kültür Araştırma Dergisi*, Nahçıvan Özel Sayısı, S 30, Eylül-Ekim 2009, s.197-208.

⁶⁶ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.85.

⁶⁷ Ferah Türker- Vildan Koçoğlu Gündoğdu, *a.g.m.*, s.141-154.

⁶⁸ Dilek Ergönenç Akbaba, Hasan Benli, *a.g.m.*, s.87-100.

⁶⁹ Pelin, *a.g.e.*, s. 41.

⁷⁰ Pelin, *a.g.e.*, s. 40.

⁷¹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.259.

Güneydoğu Anadolu, Azerbaycan ve Kuzey Irak'ta da dikkat edilir.⁷² Nogay Türklerinde de kırk karışmamasına dikkat edilir.⁷³

Edirne' de yaşayan Pomaklar arasında adetli kimsenin bebeğin yanına gelmesi ve onun yüzünü görmesi istenilmeyen bir durumdur. Bu maksatla içeriye adetli kişi geldiğinde kötülüğün gelmemesi için eşige maşa koyulur. Bir de Pomaklarda adetli kişinin geldiği vakit bebeğin yanına gelip yüzüne bakmamak şartıyla şalvarını silkeleyerek “bende annen gibiyim” dendiği takdirde kötülük gelmeyeceğine inanılır. Bu uygulama gerçekleştirilmezse bebeğin yüzüne Pomakça “puluska” denilen iltihaplı sivilce çıkacağına inanılır. Çıkan iltihaplı sivilceler bebeğin ilk kara kakasıyla yıkanırsa geçer. Pomaklarda bebeğin kara kakası hem ilaç hem de kötülüklerin içeri girmemesi için küçük bir parça beze konularak eşğin altında saklanır.⁷⁴

Edirne'de yaşayan Pomaklarda “akşamın ve karanlığın” kötülük getireceği düşünülerek anne ve bebeği 40 gece yalnız bırakılmaz ve yatırılmaz. Bebeğin karanlıkta kalması iyi yorumlanmayarak yanında 40 gece ışık yakılır. Anne ve bebeğin yıkanan eşyaları 40 gün boyunca ikindiden sonra kötülüklerin üzerlerine ineceği inancıyla dışarda bırakılmaz, ıslak olsa dahi içeri alınır. Kırklı günlerde Pomaklarda akşamları misafir gelmesi hoş karşılanmaz. Eğer gelen misafir akşam vakti gidecek olursa bebeğin uykularının kaçmaması için giderken bebeğe eşyasının tersinden küçük bir parça ip koparıp “benim uykum senin olsun” deyip uykuluk bırakır. Hatta misafir el örgüsüyle akşam gelmişse örgüsünü de bırakıp gitmek zorundadır ve 40 gün çıkmadan bu örgüyü gelip alamaz.⁷⁵ Kırk uçurulmadan karı-koca yatılmayacağına inanılır. Dunganlarda da lohusa kadın doğumdan sonra 40 gün boyunca eşyle birlikte olamaz. Anne veya bebeğin vücudunda kızarıklık çıkmaması için lohusa kadın ateşte yemek kavuramaz. Dunganlarda da doğumdan sonra anne 40 gün boyunca dışarı çıkamaz ve evde hiçbir iş yapamaz.⁷⁶ Ateşin ruhu kırkı çıkmamış kadının yemek yapmasını, yeni gelinin ocağın önünden geçmesini yasaklamıştır.⁷⁷

Pomaklarda olduğu gibi Batı Türklüğünde de bebeğe her banyosundan sonra alınının tam ortasına ocaktan kara is sürülerek çirkin gösterildiği takdirde nazar olmayacağına inanılır.⁷⁸ Yakut/Sahalarda çocuk dünyaya gelince kötü ruhlardan korunması için alınına külden ben sürülür. Dunganlarda yaşamayacağına ihtimal verilen çocuk yaşasın diye alınına ocak isı yahut kurban kanı sürülür.⁷⁹

Pomaklarda da olduğu gibi “ayna”lar kötülük sembolü olarak görüldüğü için lohusa kadın 40 gün aynaya baktırılmaz, örtülür.⁸⁰ Bir inanışa göre sarılık olmaması için diğer bir inanışa göre de arkasından hemen kardeşi gelmemesi, annesinin tekrar hamile kalmaması düşüncesiyle bebek canlanana kadar aynaya baktırılmaz. Bebeğin canlanana kadar aynaya baktırılmaması inancı Altay Türklerinde de yaygındır. Buna göre bebek hele gece aynaya baktığında kendisini değil Körmez adındaki şeytanı görür.⁸¹

⁷² Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.259. Yaşar Kalafat, *Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaş, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Halk İnançları*, İstanbul, 1994, s.29.

⁷³ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, *a.g.m.*, s.87-100.

⁷⁴ Pelin, *a.g.e.*, s. 40.

⁷⁵ Pelin, *a.g.e.*, s. 40.

⁷⁶ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.106-107.

⁷⁷ Yaşar, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1*- Ankara, 2013, s.137.

⁷⁸ Pelin, *a.g.e.*, s. 41.

Yaşar Kalafat, *Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaş, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Halk İnançları*, İstanbul, 1994, s.23.

⁷⁹ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.9, s.103.

⁸⁰ Pelin, *a.g.e.*, s. 42.

Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.174.

⁸¹ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.32.

Edirne'deki Pomaklarda göze gelmemek için lohusa kadın "mavi" tülbent bağlar, bebeğin de alını mavi tülbentle bağlanır. Bebeğe ise mavi küçük tuz boncuklardan ve kuru karanfilin 7 kez dizilmesinden oluşan bir nazar boncuğu yapılır.⁸² Türkmenistan Türkmenlerinde, Özbek, Kazak ve Ruslarda ak ve kara göz boncuğu nazardan korunmak için takılır. Onlarda mavi rengin nazardan koruyacağı inancı yoktur. Kırgız Türklerinde ise nazardan korunma maksadıyla 4-5 yaşlarındaki kız çocuklarının saçları örülerek aralarına mavi boncuklar dizilir. Dunganlarda nazardan korunmak için çengelli iğne ağzı kapalı şekilde giysiye iliştilir.⁸³

Yine Pomaklarda erkek çocuk doğduktan sonra yaşaması için kurban kesilir.⁸⁴ Bu şekilde uygulama Anadolu, Kuzey Irak ve Azerbaycan'da görülür. Kara iye tatmin edilip ak iyenin rızasının alınması sonucu çocuğun yaşaması sağlanır. Kurban kanı eski Türklerde olduğu gibi günümüzde de yaşatılır.⁸⁵ Özbeklerde doğumun yedinci gününde "ödga" diye adlandırılan akıka kurbanı kesilir.⁸⁶

1.3.3. Sütün gelmesi

Edirne'de yaşayan Pomaklar arasında doğum yapan kadının sütünün gelmesi için yapılan uygulamalar da şunlardır:

Doğumun gerçekleştiğini ilk duyanlar annenin sütü gelsin kendini toplasın diye Pomakça "kaygana" denilen omler yapıp getirir. Bu âdet ilk 3 gün böyle sürer. Annenin sütünün kaçacağı düşüncesiyle ilk getirilen tabak veya tepsi burada bırakılır ve 40 gün boyunca geri verilmez. 40 çıktıktan sonra tabak sahibine verilir.⁸⁷

Yine Pomaklarda sütün gelmesi için lohusaya soğan kırılarak yedirilir. Annenin sütü çok olsun diye bulgurlu yiyecekler yedirilerek lor (ekşimik) suyu içirilir. Bebek ziyaretine gelenlerin getirdiği ikramlıkların ortası lohusaya yedirilir. Anne sütünün kaçacağı inancıyla misafirleri karşılamaz ve yolcu etmez.⁸⁸

Pomak lohusa kadın evden çıkana elinden bir şey vermez. Ziyaretçiler giderken lohusa anneye "sütünle kal" diyerek giderler. Sütünün göze gelmemesi için lohusa kadın herkesin yanında bebek emzirmez. Bebek görmeye bir başka emzikli kadın gelirse annenin yatağına ve ayakucuna oturmasına izin verilmez.⁸⁹

1.3.4. Bebek görme

Pomaklarda bebek dünyaya geldikten sonra konu komşu, akrabalar ve tüm köy halkı bebek ziyaretine giderler. Hanımlar bir tepsi tatlı üzerine de bir somun ekmeği ya da bir tepsi Pomak böreği ve somun ekmeğini "beyaz" bohçaya sararak hediyelerini de alıp bebek tebrik etmeye giderler.⁹⁰ Hatta bazı köylerde bebeğin "demir" gibi olması maksadıyla her giden kadın bebeğe demir para götürerek koynuna

⁸² Pelin, *a.g.e.*, s. 42.

⁸³ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.105, s.108, s.134.

⁸⁴ Pelin, *a.g.e.*, s. 42.

⁸⁵ Yaşar Kalafat, *Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaş, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Halk İnançları*, İstanbul, 1994, s.22.

⁸⁶ Yaşar Kalafat, *Balkanlardan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları VII*, Ankara, 2007, s.112.

⁸⁷ Pelin, *a.g.e.*, s. 42.

⁸⁸ Pelin, *a.g.e.*, s. 43.

⁸⁹ Pelin, *a.g.e.*, s. 43.

⁹⁰ Pelin, *a.g.e.*, s. 43.

birakır.⁹¹ Altay Türklerinde ise bebek görmeye giden bir yakın elbisesinin düğmelerinden bir tanesini sökerek bebeğin sağlıklı ve rahat büyümesi dileğiyle bebeğin beşiğine bağlar.⁹²

Edirne’de yaşayan Pomaklarda bebek doğumundan sonra bebek yemeği verilir. Buna Pomakça “simidal” ya da “babina” adı verilir. Anadolu’da ve Türk dünyasında doğumla beraber doğum aşısı yapılması Umay iyesini memnun etmek için yapılan kanlı/kansız kurbanlardandır. Günümüzde Yakut Türklerinde de rastlanan bu uygulama Batı Türklüğünde “doğum aşısı, doğum toyu” olarak bilinirken Hakas Türklerinde ise “Umay Tartar” geleneği olarak bilinir.⁹³ Doğum toyu uygulaması Sibir Kazaklarında da davetle kutlanır ve buna “şilde hana” denir. ⁹⁴ Tuva Türklerinde yeni doğan bebek için “urug doyu” (çocuk toyu) düzenlenir. Bu toyda akrabalar davet edilir hayvan kesilerek bütün gelenlere dağıtılır. Akrabalarda durumlarınca bebeğe hediyeler getirir. Tuvalarda bu toy en gönlü açık bayram olarak bilinir.⁹⁵ Beşik toyu pratiği Kırgızlarda “centek toy” olarak bilinir ve bebeğin dünyaya gelmesi sebebiyle şaşaalı bir şekilde kutlanır.⁹⁶ Kazakistan Türklerinde doğumdan sonra “görümlük/ şildehana” denilen toy düzenlenir. Yakınları bebeğe hediyeler getirir ve yemekler yenir. Özbek Türklerinde de doğumun 5. günü helva yapılarak davetlilere ikram edilir.⁹⁷ Nogay Türklerinde bebek görme geleneği “bala körme” olarak bilinir.⁹⁸

1.3.5. Bebek tuzlama

Tuz, bebeğin ana rahmine düştükten sonra cinsiyet belirlenmesiyle başlayarak kişinin hayatının her anında uygulanan pratiklerde bulunur. Tuz kültürü, yalnız bulunmamakla birlikte yanında ekmek, su gibi kültürlerle beraber yaşatılır. Pomaklarda da tuz hayatın her döneminde pratikler içinde yer alır. Bebeğin tuzlanmasında da tuz, su kültürle beraber yaşatılmaktadır. Bebeğin göbeğinin düşmesinden sonra ilk banyosunu yaptırmadan önce bir maşrapa tuzlu su yapılır. Ayrı bir kaptaki biraz tereyağı ve tuz karıştırılır. Kulak arkası, koltuk altı, kasıklar, el ve ayak parmak arası gibi ince bölgelere sürülür. Bebek sıkıca kundaklanır ve bir saat kadar beklenir. Daha sonra tuzlu su üzerine dökülür ve sonra bebek duru suyla banyo yaptırılır. Pomaklarda bu tuzlamanın yapılmasının nedeni bebeğin büyüdüğünde terlememesi ve terinin kokmaması düşüncesidir.⁹⁹ Anadolu Türkleri arasında yapılan tuzlama işlemi ya çocuk doğar doğmaz ya da göbeği düştükten sonra ilk banyosunda tuzla su yahut bal, şekerle tuz karıştırılarak yapılır.¹⁰⁰ Tuva Türklerinde göbeği kesildikten sonra bebeğin sağlıklı ve güçlü olması için bebek ardıçla tuz katılmış çay ve su ile yıkanarak beşiğine yatırılır.¹⁰¹ Bulgar Dağı Yörüklerinde, Balıkesir yöresinde doğumdan sonra yapılan ilk uygulama bebeğin tuzlanmasıdır.¹⁰² Kıbrıs Türklerinde şeker, zeytinyağı ve tuz karıştırılarak aynı Pomaklarda olduğu gibi bebeğin başı hariç her yerine sürülür ve bebek “duz göyneyi” giydirilip bekletilerek yıkanır.¹⁰³ Dobruca Türkleri arasında da tuzlamanın bebek sağlığı için önemli olduğu ve mutlaka yapıldığı saptanmıştır.¹⁰⁴ Gagavuz Türklerinde ise tuzlama uygulamasını köy babası yapmakta ve tuzlu suyu meyve ağacının dibine dökmektedir.¹⁰⁵ Türkistan Türklerinde çocuk 40

⁹¹ Pelin, *a.g.e.*, s. 43.

⁹² İbrahim Dilek, *a.g.m.*, s.52.

⁹³ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.282.

⁹⁴ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu’ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.20.

⁹⁵ Ferah Türker- Vildan Koçoğlu Gündoğdu, *a.g.m.*, s.141-154.

⁹⁶ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu’ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.103.

⁹⁷ Çeltikçi, *a.g.m.*, s.514.

⁹⁸ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, *a.g.m.*, S.9, s.87-100.

⁹⁹ Pelin, *a.g.e.*, s. 43.

¹⁰⁰ Mehmet Aça, *Türk Halk Geleneğindeki Doğum Sonrası Uygulamalara Bir Örnek: Tuzlama*, Milli Folklor Dergisi, Yıl: 13, S.52, s.92-99

¹⁰¹ Ferah Türker- Vildan Koçoğlu Gündoğdu, *a.g.m.*, s.141-154.

¹⁰² Aça, *a.g.m.*, s.92-99

¹⁰³ Aça, *a.g.m.*, s.92-99

¹⁰⁴ Aça, *a.g.m.*, s.92-99

¹⁰⁵ Aça, *a.g.m.*, s.92-99

gün tuzlu suda yıkanır ve çocuğun oynak yerlerine Pomaklarda olduğu gibi yağ sürülür.¹⁰⁶ Kırgız Türklerinde tuzlama işlemi göbek kesildikten sonra bebeği tuzlu suyla yıkayarak yapılır. Sonra bebek, uzun ömürlü olması düşüncesiyle daha önce bir köpeğin üzerine örtülmüş olan örtülen ve itköynek adı verilen beze sarılır.¹⁰⁷ Kazak Türklerinde tuzlu suyla yıkama işlemi doğumun 2. günü yapılmaktadır.¹⁰⁸ Tuzlama işlemi halk, bebeğin teri, nefesi kokmasın diye sağlık tedbiri olarak açıklarken Boratav ve Acıpayamlı bunun kökeninde büyüklük bir tedbir olduğunu söylemektedir.¹⁰⁹ Bizim düşüncemize göre tuzlama işi diğer yapılanları da göz önüne alırsak sağlık amaçlıdır. Pomaklarda ve Anadolu'da eğer bir kişi büyüdüğünde teri, nefesi veya ayakları kokuyorsa bu kişinin doğduktan sonra tuzlanmadığına hükmedilir.

1.3.6. Kırklama

Bebeğin kırklanma âdeti Pomakça “Çetriysed gu” olarak bilinir.¹¹⁰ Yakut/Sahalarda da kutlama yapılabilmesi için 40 günün çıkması beklenir. Lohusa kadını kara iye olan Şeşe'den koruma maksatlı olarak doğumun 40.günü kırk pirinç, kırk arpa, kırk buğday ve kırk kaşık su karıştırılarak anne ve yavrusu yıkanmasıyla yapılan pratiktir.¹¹¹ Anadolu'da Kars ve çevresinde bebek kırklanacağı vakit kırklanma suyuna fasulye tanesi gibi sayılabilir şeylerden 40 tane konur.¹¹² Yakut/Sahalarda kutlama yapılabilmek için 40 günün geçmesi beklenir.¹¹³ Nahcivan'da lohusa kadını Şeşe'den korumak için doğumunun 10.günü kalburdan süzülerek anne ve yavrusu yıkanır. 40. Gününde ise kırk pirinç, 40 buğday, kırk arpa ve kırk kaşık su karıştırılarak anne ve bebeği elek veya kalburdan geçirilerek yıkanır.¹¹⁴ Kırgızlarda doğumun kırkinci gününde bebek 40 kaşık su ile yıkanır.¹¹⁵ Nogay Türklerinde de 40 olmak şartıyla fasulye, fındık, taş, arpa, buğday ve altın, gümüş, demir, yumurta gibi nesnelere suya koyularak kalburdan geçirilerek anne ve bebeği kırklanır.¹¹⁶ Kazaklarda kırklama pratiği “kırkından şıgaruv” (kırkından çıkarma) olarak adlandırılır.¹¹⁷

Trakya'da yaşayan Pomaklar arasında bebeğin kırklanması ritüelinde kullanılan malzemeler şunlardır:¹¹⁸

- 40 ölçek su (ölçek=maşrapa, yumurta kabuğu, bardak, kaşık olabilir)
- 40 taş (bebeğin taş gibi sert olması için)
- 40 buğday tanesi (bebeğin bereketli olması için)
- 40 çubuk (bebeğin dimdik olması için)
- 40 arpa veya süpürge çöpü (bebeğin vücudunda çıban çıkmaması için)

¹⁰⁶ Aça, a.g.m., s.92-99

¹⁰⁷ Aça, a.g.m., s.92-99

¹⁰⁸ Aça, a.g.m., s.92-99

¹⁰⁹ Aça, a.g.m., s.92-99.

¹¹⁰ Pelin, a.g.e., s.44.

¹¹¹ Yaşar Kalafat, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1*- Ankara, 2013, s. 157.

¹¹² Yaşar Kalafat, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1*- Ankara, 2013, s.174.

¹¹³ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.9.

¹¹⁴ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s.190.

¹¹⁵ Çeltikçi, a.g.m., s.516.

¹¹⁶ Çeltikçi, a.g.m., s.516.

¹¹⁷ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, a.g.m., S.9, s.87-100.

¹¹⁸ Pelin, a.g.e., s.44.

- 40 pirinç (bebeğin teninin beyaz olması için)
- Çivi ya da demir parçası (bebeğin demir gibi sağlam olması için)
- Altın (bebeğin zengin olması veya sarılık olmaması için)

Pomaklarda kırklama suyu maşrapa veya kaşıkla ölçülerek ayrı bir kaptaki bekletilir. Tüm malzemeler için makbul sayı genellikle 40 fakat 41 ölçü yaptığı tespit edilen yerler de vardır. Bu malzemelerin tamamı değil de birkaç tanesi seçilerek bebeğin yıkanacağı suyun içine atılır. Örneğin altın, buğday ve taş; çivi, süpürge çöpü ve taş. Bu suyla önce bebek sonra anne kırklanır. Kırklama esnasında annenin yanında ayrı bebeğin yanında ayrı bir kişi bulunur. Anne abdest alır, yanındaki onu bu suyla kırklar. Yanındaki kişi sırayla önce sağ sonra sol göğüsten olmak şartıyla 3’er kere su döker ve anne içer gibi yapar. Su döken kişi 3 kere “ne içiyorsun” diye sorar, lohusa kadın da 3 kere “sütümü içiyorum” diyerek cevap verir. Anne yıkanır, tekrar boy abdesti alır ve böylece kırklanmış olur.¹¹⁹ Kötülük gelmemesi için lohusa kırklanırken yalnız kalmamalıdır. Kırlandıktan sonra bebeğin suyu, bebeğin kara iyeler tarafından alınmaması ve suyun üzerine basanların da çarpılmaması için ayak basılmayan yere dökülür. Fakat banyo tuvalet gibi kötülüklerin olduğu varsayılan yerlere de dökülmez. Bebeğin ve annenin kırklanma suları ulu orta her yere dökülmeyen sularındır.¹²⁰ Bu inanç Erzurum’un anadili Kürtçe ve Zazaca olan Türklerinde de yaşatılmaktadır.¹²¹

Pomaklarda bebek yıkandıktan sonra emzirilirse göğüsleri şişeceği, ağrı yapacağı ve ağlayacağı düşüncesiyle kırkı çıkana kadar bebek aç karnına yıkanmaz. Önce emzirilir, biraz bekletilir, sonra yıkanır. Bebek ergenliğe girince tüylenmemesi için kırkının içinde olmak şartıyla tüysüz yeni doğmuş fare bulunarak koltuk altına sürülür.¹²²

Kırklama uygulaması kara iyeleri uzaklaştırması düşünülerek bebeğin 20.gününde malzemeler 20’şer konarak yarı kırk banyosu da denilerek de yapılabilir.¹²³ Yarı kırklama geleneği Kırım Türkleri ve bir kısım Anadolu Türklerinde de mevcuttur.¹²⁴

1.3.7. Kırk uçurma

Edirne’de yaşayan Pomaklarda anne ve bebeğin kırklanma işlemi bittikten sonra anne ve bebeği ilk defa evden çıkarılır. Buna kırk uçurma denir ve bu maksatla anneanneye veya komşuya gidilir. Anne ve bebek kapıya geldiğinde annenin sütünün olması için ayaklarına su dökülür, göğüslerine su atılır. Kırk çıktıktan sonra anne ilk kez gittiği yerlerde ayaklarına su dökülür. Annenin, bebek ve süt bereketinin devamı için koynuna yumurta koyulur. Annenin kucığında bebeğiyle eşikten sağ ayakla içeriye girmesi istenir. Bebeğin ellerine hem çamaşırlarının beyaz olması hem de bereketli olması düşüncesiyle bir ya da iki yumurta verilir. Bu gelenek gittiği her ev sahibi tarafından tekrarlanır. Bebeğin teninin beyaz olması için bebeğin üzerine un serpilir. Bebeğin yükük gibi yüksek olması düşünülerek bebek yükün üzerine koyulur. Saçlarının yapak gibi ak olana kadar yaşaması, uzun ömürlü olması için bebeğe bir tutam yapağı verilir. Hem hamarat olması hem tırnaklarının kolay kesilebilmesi için bebeğin elleri taze olmak şartıyla una bulanır. Yanaklarının al al olması inancıyla yanaklarına kırmızıbiber sürülür. Kırk uçurulduktan sonra bebekle anne evine dönerken ev sahibi bir tepsi tatlı, üzerine bir somun ekmek ve

¹¹⁹ Pelin, *a.g.e.*, s.44.

¹²⁰ Pelin, *a.g.e.*, s.44.

¹²¹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s.76

¹²² Pelin, *a.g.e.*, s.44.

¹²³ Doğan, *a.g.m.*, s.468.

¹²⁴ Yaşar Kalafat, *Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1-* Ankara, 2013, s.69.

yanına bir tane yumurta koyarak gönderir. Genellikle kırklandıktan sonra ya da yarı kırkı yapıldıktan sonra bebek mevlidi yapılır. Bu uygulamalar Pomaklarda yaygın olarak yaşatılmaktadır.¹²⁵

1.3.8. İlk diş, İlk Adım

Pomaklar arasında olduğu gibi Batı Türklüğünde bebeğin ilk dişinin çıktığını gören kişi bebeğe, dişlerinin beyaz olması için “beyaz” hediye alır.¹²⁶ Anadolu’da ise çıkan ilk diş için aile yakınları toplanarak “diş hediyi” ya da “diş bulguru” yapar.¹²⁷ Gagavuz Türklerinde ise bebeğin ilk dişi çıktığı zaman “diş bayramı” yapılır. Aile arası yapılan bu merasimde ilk dişin keskin olması düşüncesiyle bu dişe tavşan dişi denir. İlk diş için Türkmenlerde “diş toyu” Çarşamba veya Cuma günü yapılır.¹²⁸ Nogaylarda diş için yapılan toy “tis edigi” olarak adlandırılırken Karaçay- Malkarlarda “tis cırna” olarak bilinir.¹²⁹

Pomaklarda bebek ilk adımlarını attığında yürümesini engelleyecek kötü güçlerin uzaklaştırılması için “adım çöreği” uygulaması yapılır. Belirlenen bir günde konu komşu ve akrabalar çağırılır. Çocuğun ayaklarına bağlanan kırmızı ip veya kurdele makas yardımıyla köstek (yani engelleyici kötü güç) kesilmiş olur. Bugün için hazırlanan çörek çocuğun iki ayağı arasından yuvarlanır ve çocuğun bunu alması istenir. Bundan sonra yapılan çörekler herkese dağıtılır. Yapımı aşamasında birkaç tane çöreğin içine demir para koyulur. Çörekleri yenirken bu demir paralar kime çıktıysa o kişi çocuğa hediye alır. Bugün yapılan diğer bir uygulama ise bir tepsi içerisine kâğıt, kalem, makas ve Kur’an koyulmasıyla başlar. Gelecekteki mesleğini tahmin etme maksatlı çocuğun bunlardan birini seçmesi beklenir. Çocuk kalem seçerse öğretmen, makası seçerse terzi veya zanaat sahibi, Kur’an’ı seçerse imam veya hatip olacağı şeklinde yorumlanır.¹³⁰ Köstek kesmeyle ayak bağı kesmek pratiği Anadolu’da olduğu gibi Türk kültür coğrafyasında da yaşatılmaktadır. Anadolu’nun bazı yerlerinde ayak bağı Cuma namazından sonra camiden çıkan ilk 3 kişiye 3 yol ağzında kestirilir. Bazı yerlerde ise sabah güneş doğmadan Müslüman olamayan birinin mezarına bastırılarak yapılırken çoğunlukla çörek yapılarak uygulanır.¹³¹ Kırgız Türklerinde ilk yürümeye başlayınca uzun ömürlü olması dileğiyle “tuşo toyu” yapılır.¹³² Nogaylarda Pomaklarda olduğu gibi benzer şekilde adım çöreği ve köstek kesme uygulaması yapılır, adım çöreği “kalakay tıgırtpak” yani “kalakay yuvarlama”, köstek kesme “tısav kesken toyu” da “köstek kesme toyu” olarak bilinmektedir.¹³³

1. 3.9. Bebek bir yaşına girmeden uygulanan diğer pratikler:

Eğer bebek kız ise kulaklarının yara olmaması inancıyla kulakları ilkbaharda güller açarken delinmesi gerekir.¹³⁴

Küçük çocukların enseden öpüldüğü takdirde dik kafalı olacağına inanılır. Bebeğe maymun denilerek sevilirse bebeğin büyümeyip gelişmeyeceğine inanılır.¹³⁵

¹²⁵ Pelin, *a.g.e.*, s.46.

¹²⁶ Pelin, *a.g.e.*, s.46.

¹²⁷ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, *a.g.m.*, s.87-100.

¹²⁸ Yaşar Kalafat, *Altaylardan Anadolu’ya İnanç Göçü*, Berikan Yayınevi, Ankara, 2012, s. 73, s.109.

¹²⁹ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, *a.g.m.*, s.87-100.

¹³⁰ Pelin, *a.g.e.*, s.46.

¹³¹ Yaşar Kalafat, *Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu*, Ankara, 2015, s. 110.

¹³² Çeltikçi, *a.g.m.*, s.517.

¹³³ Dilek Ergönerç Akbaba, Hasan Benli, *a.g.m.*, s.87-100.

¹³⁴ Pelin, *a.g.e.*, s.46.

¹³⁵ Pelin, *a.g.e.*, s.46.

2. Sonuç

Dünya üzerinde yaşamın başlangıcı olarak önemli yere sahip olan doğumun yine dünya üzerinde her milletçe uygulanan birden çok farklı uygulaması ve inanışları vardır. Türk dünyasında doğum etrafında gelişen pratikler ufak farklılıklar da gösterse de benzer şekilde yaşatılmaktadır. Yaptığımız çalışmadan yola çıkarak Pomaklar ve Türk dünyası inanışlarının doğum pratiklerine baktığımızda oldukça fazla benzer özellik gösterdiği tespit edilmiştir. Bu tespitlerden bu kadar ortalıktan yola çıkarak diyebiliriz ki sadece doğum âdetlerine bakılarak dahi Pomakların kökenin “Türk” oldukları söylenebilir.

Kaynakça

- Aça, M.(2001). Türk Halk Geleneğindeki Doğum Sonrası Uygulamalara Bir Örnek: Tuzlama, Milli Folklor Dergisi Yıl: 13, S.52, s.93-99.
- Alp, İ.(2012). Pomak Türkleri (Kuman-Kıpçaklar). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Buluç, S. (1942). Türk Amacı: “Şamanizm”, s.1-8, İstanbul.
- Çavuşoğlu, H. (1993) Balkanlarda Pomak Türkleri: (Tarih ve Sosyo-Kültürel Yapı). Ankara: Kök Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Vakfı; 1. Baskı.
- Çeltikçi, O. (2007). Yaşar Kalafat'ın Eserlerinde Türk Dünyası Kültür ve Halk İnançları. İstanbul: IQ .
- Çeltikçi, O. (2010). Türk Dünyası Kültüründe Doğum Üzerine Ortak Uygulamalar. Journal of Azerbaijani Studies, Sayı: 12, s.511-521.
- Doğan, L. (2004).Trakya Bölgesi ile Bulgaristan ve Gagavuz Türklerinde Doğumla İlgili İnanışlar. Türk Kültürü Dergisi, sayı: 489-490, s.465-477.
- Ergönenç Akbaba, D. ve Benli, H. (2011). Anadolu'da ve Kuzey Kafkasya'da Yaşayan Nogay Türklerinde Doğum Sonrası İnanışlar. Gazi Türkiyat Dergisi S.9. ,s.87-100.
- Kalafat Y. (2008). Dedem Korkut Aşağı Eller: Türk Kültürlü Halklarda Halk İnançları. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (1993). “Türk Halk İnançları İtibariyle Doğu Anadolu ve Orta Toroslarda ‘Kırk Motifi’”.III. Alanya Tarih ve Kültür Semineri 12-13 Kasım.
- Kalafat Y. (2012). Altaylardan Anadolu'ya İnanç Göçü. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (2006). Balkanlardan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları IX-X. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (2007a). Balkanlardan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları I. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y.(2007b). Balkanlardan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları VII. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (2013). Batı Türklüğü ve Halk İnanmalarının Mitolojik Kök Hücreleri-1- Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (2010). Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (1994). Makedonya Türkleri: (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaş, Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Halk İnançları. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (2011). Türk Kültürlü Halklarda Tematik Halk İnançları. Ankara: Berikan.
- Kalafat Y. (2015). Türk Kültürlü Halkların Halk İnançlarında Geçmişten Günümüze Kişioğlu. Ankara: Berikan.
- Memişoğlu, H. (1991). Pomak Türklerinin Tarihi Geçmişinden Sayfalar. Ankara: Şafak Matbaası.
- Pelin, M. (2020) Edirne'de Pomak Halk Kültürü. Edirne: Paradigma.
- Qedirzade, T. (2009). Yol Bilim Kültür Araştırma Dergisi, Nahçıvan Özel Sayısı “Nahçıvan- Anadolu Halk İnançlarında Doğum”. S 30, Eylül-Ekim.
- TDV İslâm Ansiklopedisi (1988) “Ad Koyma”, c. 1, s.332-333.

Türker, F. ve Koçoğlu Gündoğdu V. (2016). “Tuva Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüelleri: Doğum, Düğün, Ölüm”. *Türkbilig*, sayı:32 s. 141-154.